

Applicability of certification regarding traditional food products according to geographical origin

O. Medvid¹ | N. Shcherbakova² | S. Peredera²

Article info

Correspondence Author
N. Shcherbakova
E-mail:
peredera@ukr.net¹ Partnership with a limited supply "Sadi Venice",
Basano del Grappa, Italy² Poltava State Agrarian University,
Skovorody Str., 1/3, Poltava,
36003, Ukraine**Citation:** Medvid, O., Shcherbakova, N., & Peredera, S. (2024). Applicability of certification regarding traditional food products according to geographical origin. *Scientific Progress & Innovations*, 27 (4), 151–155. doi: 10.31210/spi2024.27.04.25

The article provides information on the role of development and implementation of quality standards and labeling according to traditional indicators and according to the geographical origin of these food products. The authors analyzed the application of DOP, IGP, STG standards on the example of Italy, which ranks first in the European Union in terms of DOP, IGP, STG food products – 315 items, it – 526, and sour milk products – 56 items. following additional data ISMEA – Qualivita 2021 (data for 2020) gray DOP, IGP is more significant in economically defined among products (57 % in relation to all DOP, IGP products) is 4.18 billion among which export receipts 2.06 billion , which is approximately 37 % of all food export revenue. Grana Padano DOP in first place among all Italian cheeses DOP, IGP, STG with 1364 billion euros, Parmigiano Reggiano DOP – 1285 billion euros, Mozzarella di Bufala campana DOP in third place 426 million euros, Gorgonzola D It was shown that the application of DOP, IGP, STG stratification is an effective method of involving local communities in the process of jointly deciding the direction and implementing the concept of local development. The article defines the prospects for the development of the traditional and regional agricultural market in Ukraine. It is noted that in accordance with the Association Agreement between Ukraine and the European Union, Ukraine is actively implementing the principles of the "Common Agricultural Policy of the EU" into its national policy and practice. More and more consumers in Ukraine prefer traditional products and worry about their quality and variety. Such requirements determine the demand for agricultural products with specific characteristics that can be recognized mainly by the geography of origin of the product. It also provides additional competitive advantages in the market, thanks to which this particular product can be easily identified on the supermarket shelves. Therefore, the use of the labels "Traditional product" and "Traditional product according to geographical origin" has a positive effect on the economy of a certain region as a whole and individual craft producers in particular. OP – 323 billion euros, Pecorino Romano DOP – 228 million euros.

Keywords: traditional food product, regional product, CE regulation 510/2006, DOP, IGP, STG.

Доцільність застосування сертифікування щодо традиційних харчових продуктів відповідно до географічного походження

O. O. Медвідь¹ | Н. С. Щербаківа² | С. Б. Передера²¹ Товариство з обмеженою відповідальністю "Сади Венеції",
Басано дел Граппа, Італія² Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава, Україна

Метою огляду було визначення перспективи впровадження стандартів якості та маркування за традиційними показниками та інформацією відповідно до географічного походження цих харчових продуктів на території України. У статті наведено інформація щодо ролі розвитку та впровадження стандартів якості та маркування за традиційними показниками та інформацією відповідно до географічного походження цих харчових продуктів. Автори проаналізували застосування стандартів DOP, IGP, STG на прикладі Італії, яка займає перше місце в Європейському Союзі щодо кількості продуктів харчування DOP, IGP, STG – 315 найменувань, вин – 526, кисло-молочних продуктів – 56 найменувань. Відповідно до даних ISMEA – Qualivita 2021 (данні за 2020) сири DOP, IGP є більш значимим в економічному визначенні серед продуктів (57 % по відношенню до всіх продуктів DOP, IGP) це 4,18 мільярдів серед яких експортні надходження 2,06 мільярдів, що складає приблизно 37 % від всієї експортної виручки за продукти харчування. На першому місці Grana Padano DOP серед усіх італійських сирів DOP, IGP, STG з 1,364 мільярдами євро, Parmigiano Reggiano DOP – 1,285 мільярдів євро, Mozzarella di Bufala campana DOP на третьому місці 426 мільйонів євро, Gorgonzola DOP – 323 мільйонів євро, Pecorino Romano DOP – 228 мільйонів євро. Показали, що застосування стратифікування DOP, IGP, STG є ефективним методом залучення місцевих громад у процес спільного вирішення напряму та реалізації концепції розвитку місцевості. Стаття визначає перспективи розвитку традиційного та регіонального аграрного ринку в Україні. Зазначено, що відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Україна активно імплементує в національну політику і практики засади «Спільної сільськогосподарської політики ЄС». Все більше споживачів в Україні віддають перевагу традиційній продукції і турбуються щодо її якості і різноманітності. Такі вимоги визначають запит на сільськогосподарські продукти зі специфічними характеристиками, які можна розпізнати в основному за географією походження продукту. Це також надає додаткові переваги у конкуренції на ринку, завдяки чому саме такий продукт може легко ідентифікуватися на полицях супермаркетів. Отже використання маркування «Традиційний продукт» та «Традиційний продукт відповідно до географічного походження» має позитивний вплив на економіку певного регіону в цілому та окремих крафтових виробників зокрема.

Ключові слова: традиційний харчовий продукт, регіональний продукт, традиційна гарантована особливість, регламент CE 510/2006, DOP, IGP, STG.**Бібліографічний опис для цитування:** Медвідь О. О., Щербаківа Н. С., Передера С. Б. Доцільність застосування сертифікування щодо традиційних харчових продуктів відповідно до географічного походження. *Scientific Progress & Innovations*. 2024. № 27 (4). С. 151–155.

Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Україна має імплементувати в національну політику і практику засади Спільної сільськогосподарської політики ЄС, яка базується на єдності аграрного і сільського розвитку [14, 15].

Завдяки поєднанню високої компетентності та збереженням етнічним традиціям сільськогосподарських виробників, а також інноваційним методам у вирощуванні аграрної продукції, відбувається нарощування органічного виробництва на протизага традиційному. Якість і різноманітність сільськогосподарської продукції України представляють собою перспективну сторону і перевагу національного виробника, що є невід'ємною частиною культурної і гастрономічної спадщини [12, 14, 18, 19, 20].

Все більше споживачів в Україні віддають перевагу традиційній продукції і турбуються щодо її якості і різноманітності. Такі вимоги визначають запит на сільськогосподарські продукти зі специфічними характеристиками, які можна розпізнати в основному за географією походження продукту [28]. Це також надає додаткові переваги у конкуренції на ринку, завдяки чому саме такий продукт може легко ідентифікуватися на полицях супермаркетів [29, 32].

Таким чином використання маркування «Традиційний продукт» та «Традиційний продукт відповідно до географічного походження» має позитивний вплив на економіку певного регіону в цілому та окремих крафтових виробників зокрема. Це особливо важливо передусім для вразливих зон, таких як гірські чи посушливі райони, в яких виробництво сільськогосподарської продукції є малорентабельним та таким, що потребує додаткових капіталовкладень та інновацій для її отримання [1, 2, 3].

Саме тому в 1992 році Європейський Союз зробив перший крок щодо впровадження Регламенту СЕ 2081/92 з послідувачим оновленням Регламентом СЕ 510/2006 з політики захисту географічного походження продукту і оригінального найменування аграрних продуктів і продуктів харчування «Політика якості Європейського Союзу народжується з наміру захистити оригінальність і специфічність продуктів харчування для просування унікальних характеристик пов'язаних з географічним походженням і традиціями». Визначені як інтелектуальна власність, такі продукти відіграють все більш значиму роль в економічних відносинах між ЄС і іншими країнами (Commissione Europea, Agriculture and Rural Development) [1–3, 5–9].

Доцільність введення в дію подібних Регламентів можемо пояснити в чотирьох напрямках:

- *споживач* – все більше споживачів звертають увагу на традиційний продукт, який оцінюється як той, що має кращу якість, «справжність» і як здоровий органічний продукт в порівнянні з невідомими. Крім того споживач зацікавлений у реставрації соціальних і культурних зв'язків з ідентичною територією;

- *ринок* – такі продукти можуть бути використані виробниками, як інструмент якості

диференціації для отримання переваг у конкуренції з аналогічними продуктами;

- *недобросовісна конкуренція* – підвищення репутації багатьох традиційних продуктів, а також захист від підробок і імітацій для надання споживачам коректної і якісної інформації;

- *сільський розвиток* – багатовекторні зв'язки на території які позитивно впливають на динаміку розвитку регіональних громад і місцеву економіку [11, 12].

Впровадження стратифікації подібної до маркування DOP, IGP, STG (Reg. СЕ 1151/12, Reg. СЕ 1152/12), що базується на якості сільськогосподарської продукції і тісно пов'язаної з традиціями і географічною зоною походження, поряд із позитивними економічними ефектами спроможне суттєво покращити доходи українських аграріїв та підвищити їх здатність до подальшого інноваційного розвитку. Також таке впровадження гарантує аграрному виробнику і сільськогосподарським спільнотам отримувати сталий прибуток завдяки якості і особливим характеристикам продукту, методу виготовлення та надання прозорої інформації щодо продуктів, які володіють специфічними характеристиками пов'язаними з географічним походженням, що надає можливість споживачам робити більш обізнаний вибір товару.

Введення подібної класифікації якості продукту піднімає довіру до виробника в очах споживачів, дає поштовх до розвитку сільських спільнот, створюючи додатковий механізм захисту місцевого виробника перед виробником з інших країн, таким чином підвищуючи якість імпортованої продукції. Такий спосіб надає можливість Україні вирішувати спірні питання зі своїми комерційними партнерами, покращує надання громадськості інформації щодо найменування захищених продуктів, а саме для гарантування контролю використання назви [13–15, 17, 30].

Створення реєстру таких продуктів покликано допомагати аграрним виробникам у комунікації зі споживачами щодо характеристик і методів вирощування, трансформації і виготовлення продукції, гарантуючи що такий спосіб дозволяє спрощення конкуренції серед аграрних виробників, які виробляють продукцію з подібними характеристиками і властивостями, що виправдовує додаткову вартість представленого продукту на реалізацію. Доступність для споживача повної інформації щодо продукту, повага до інтелектуальної власності та інтегрування на внутрішньому ринку покликано підняти конкурентну спроможність виробника.

Виробник аграрної продукції і продуктів харчування має повне право захистити свої товари від імітації, сурогатів і підробок, що не можливо отримати з використанням продуктів з сировини низької якості [28, 33].

Основною метою створення цієї групи товарів з високою доданою вартістю є підтримання агробізнесу, в основному фермерських господарств, малих і середніх підприємств з виготовлення аграрної продукції для створення повноцінного і стабільного

насичення внутрішнього продовольчого ринку продуктами високої якості, а також при експорті продукції до країн Європейського Союзу. Економічна виправданість у цьому контексті означає не стільки отримання експортерами короткострокової вигоди в умовах сприятливої цінової кон'юнктури світового ринку, скільки подальше цілеспрямоване і довготривале закріплення на ринку [14, 19, 21, 31, 32].

Конкуренція на ринку продуктів харчування, недостатність гастрономічної культури і комерціалізації призвели до того, що сьогодні діяльність середніх і малих аграрних господарств ризикує перетворитися на маргінальну. Вкрай необхідно створити умови для виготовлення більш якісних продуктів харчування. На сьогодні продовольча якість продукту харчування насамперед покликана перетворитися на культурний шлях, що був втрачений в період розвитку великого агробізнесу [20, 21, 22, 23].

Захищене оригінальне найменування, захищене географічне походження, найменування гарантоване традицією посилюють значення місцезнаходження малих і середніх аграрних підприємств харчової промисловості, захист сільського виробника, виражене таким чином бажання держави відновити історичну якість, національну спадщину і престиж [1, 15, 17].

Традиційні продукти харчування, пов'язані з територією які повертають прихильність, довіру і вдячність споживача підштовхують до оновлення, розвитку і росту інші ресурси, історію і культуру суспільства, які роками нехтувалися, спричинивши регрес деяких із цих продуктів (полтавські галушки, миргородське сало, херсонські кавуни, котлети по-київськи, львівська кава). Таким чином поєднується виробництво матеріальних і суспільних благ. Серед останніх найважливішими є продовольча безпека (самозабезпечення) країни, збереження довкілля, підтримання життєдіяльності населення на сільських територіях, відтворення і розвиток селянства (фермерства) як носія національної ідентичності [19, 25, 30].

Захист особливостей традиційності це первинна спроба зберегти такі продукти, отримання інвестицій на середньостроковий і довгостроковий періоди. Розпочатий сьогодні рух в напрямку захисту агропродуктів і продуктів харчування пов'язаних з специфічними регіонами це новий крок який в Європейському Союзі широко використовується для виведення із анонімності та піднесення до рангу особливих благ для прагматичного збереження власної спадщини [28].

За приклад можемо привести Італію, яка займає перше місце в Європейському Союзі щодо кількості продуктів харчування DOP, IGP, STG – 315 найменувань, вин – 526, кисло-молочних продуктів – 56 найменувань. Відповідно до даних ISMEA – Qualivita 2021 (данні за 2020) сири DOP, IGP є більш значимим в економічному визначенні серед продуктів (57 % по відношенню до всіх продуктів DOP, IGP) це 4,18 мільярдів серед яких експортні надходження 2,06 мільярдів, що складає приблизно 37 % від всієї

експортної виручки за продукти харчування. На першому місці Grana Padano DOP серед усіх італійських сирів DOP, IGP, STG з 1,364 мільярдами євро, Parmigiano Reggiano DOP – 1,285 мільярдів євро, Mozzarella di Bufala campana DOP на третьому місці 426 мільйонів євро, Gorgonzola DOP – 323 мільйонів євро, Pecorino Romano DOP – 228 мільйонів євро [5–9].

Відповідно до цього 06.09.2022 був прийняти Закон України «Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів» в якому визначене поняття – «*Традиційна гарантована особливість*» – найменування, яке ідентифікує сільськогосподарську продукцію (сільськогосподарський товар) або харчовий продукт, що відповідає одночасно таким ознакам: має особливі характеристики, що дають змогу чітко відрізнити його від інших продуктів цього ж виду у результаті використання традиційних інгредієнтів, традиційного складу інгредієнтів та/або традиційної технології виробництва/переробки; використовується у виробництві та/або відповідає специфікаціям товару, що існували протягом не менше 30 років до набрання чинності цим Законом; відповідає критеріям для надання правової охорони згідно із цим Законом [16, 17].

Цей Закон визначає правові та організаційні засади схем якості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, особливості підготовки до реєстрації, реєстрації, використання та захисту географічних зазначень для сільськогосподарської продукції (сільськогосподарських товарів) та харчових продуктів, здійснення контролю щодо таких географічних зазначень, а також правові засади охорони традиційних гарантованих особливостей, включаючи підготовку до реєстрації, реєстрацію, використання, захист та контроль [16, 17, 19, 22].

Висновки

Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Україна активно імплементує в національну політику і практику засади «Спільної сільськогосподарської політики ЄС». Відповідно до концепції єдності аграрного і сільського розвитку в Україні розпочато рух у напрямку захисту агропродуктів і продуктів харчування пов'язаних з специфічними регіонами. Захист особливостей традиційності харчових продуктів сприятиме виведення із анонімності та піднесення до рангу особливих благ, а це перспектива отримання інвестицій на середньостроковий і довгостроковий періоди.

Отже застосування стратифікування DOP, IGP, STG є ефективним методом залучення місцевих громад у процес спільного вирішення напряму та реалізації концепції розвитку місцевості.

Конфлікт інтересів

Автори стверджують про відсутність конфлікту інтересів щодо їхнього викладу та результатів досліджень.

References

1. Borowska, A. (2007). Możliwości rozwoju wytwarzania produktów tradycyjnych i regionalnych. *Więś Jutra*, 10, 22–26.
2. Duczowska-Piasecka, M. (2005). Tradycyjna żywność na obszarach wiejskich. Specyfika budowy rynku. In: M. Gąsiorowski (Red.). *O produktach tradycyjnych i regionalnych. Możliwości a polskie realia. Fundacja Fundusz Współpracy*. Warszawa, p. 45.
3. Folkson, C. (2005). *Geographical Indications and Rural Development in the EU*. Retrieved from: <http://lup.lub.lu.se/student-papers/record/1334511>
4. Krajewski, K., & Zabrocki, R. (2008). Rynek produktów tradycyjnych – szanse, potrzeby, możliwości. In: Z. Dolatowski & D. Kolożyn-Krajewska (Red.). *Tradycyjne i regionalne technologie oraz produkty w żywieniu człowieka*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe PTTŻ.
5. Lassaut, B. (2001). OLP sector in France. Development of origin labelled products: Humanity, innovation and sustainability. *Project DOLPHINS 2001, Contract QLK5-2000-00593*. (pp. 3-81). France: INRA-UREQUA, La Mans.
6. Prodotti tipici e sviluppo locale: il ruolo delle produzioni di qualità nel futuro dell'agricoltura Italiana: 8. *Rapporto Nomisma sull'agricoltura italiana. Monografia*. (2001). Nomisma; Milano: Il Sole.
7. Belletti, G., Marescotti, A., & Scaramuzzi, S. (2002) WP 3. Link between Origin Labelled Products and rural development: final Report, July 2002. Concerted Action DOLPHINS (Development of Origin Labelled Products: Humanity, Innovation and Sustainability). *OLP sector in Italy*. Firenze, Italia: Università di Firenze - Dipartimento di Scienze Economiche.
8. Smyczek, S. (2001). *Lojalność konsumentów na rynku : wybrane zagadnienia*. Katowice :Wydaw. Uczelniane AE.
9. Trusova, N., Vasylyeva, O., Kolokolchikova, I., Konovalenko, A., & Herasymenko, I. (2022). Marketing Support of Corporate Social Responsibility Of Agri-Food Enterprises. *Scientific Horizons*, 25 (7), 101–114. [https://doi.org/10.48077/sci-hor.25\(7\).2022.101-114](https://doi.org/10.48077/sci-hor.25(7).2022.101-114)
10. Bolotnikov, A. O. (2005). *Standartyzatsiia ta sertyfikatsiia tovariv i posluh: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv*. Kyiv: MAUP [in Ukrainian]
11. Borodina, O. M., Kyryliuk, S. V., & Rykovska, O. V. (2011). Teoretychni osnovy silskoho rozvytku na bazi hromad: kapitalizatsiia aktyviv. *Ekonomika APK*, 5, 153–180. [in Ukrainian]
12. Novikov, V. M., Romanenko, I. M., & Fomina, S. V. (2013). Analysis of operating normative documents in relation to procedures of realization of certification of HACCP in Ukraine and search of ways of their improvement. *Key Title Zbirnik Naukovih Prac' Odes'koï Derzhavnoï Akademiiï Tehničnogo Regulivannâ Ta Âkostiï*, 1 (2), 6–13. <https://doi.org/10.32684/2412-5288-2013-1-2-6-13>
13. Harasym, Yu. Y. (2015). Analiz natsionalnoi systemy standartyzatsii i sertyfikatsii u konteksti uhody pro asotsiatsiiu Ukrainy ta YeS. *Zovnishnia Torhivlia: Ekonomika, Finansy, Pravo*, 3, 58–65. [in Ukrainian]
14. Zabezpechennia bezpechnosti i yakosti ahrarnoi ta kharchovoi produktsii vidpovidno do vymoh Uhody pro asotsiatsiiu (bazovyy) analitychnyy material do seminariv u rehionakh). (2018). *Material v ramkakh proektu "Advokatsiy na kampaniiia dlia fermeriv ta osobystykh selianskykh gospodarstv iz zabezpechennia bezpechnosti i yakosti produktsiyi vidpovidno do vymoh Uhody pro asotsiatsiiu"*. Retrieved from: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Zabezpechennya-bezpechnosti-i-yakosti-agrar-noyi-ta-harchovoyi-produktsiyi-vidpovidno-do-vymog-Ugody-pro-asotsiatsiyu.pdf> [in Ukrainian]
15. Pro pravovu okhoronu heohrafichnykh zaznachen. Zakon Ukrainy vid 16.06.1999 № 752-XIV. (1999). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 32, 267. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> [in Ukrainian]
16. Pro osoblyvosti pravovoi okhorony heohrafichnykh zaznachen dlia silskohospodarskoi produktsii ta kharchovykh produktiv, zakhyt prav ta zastosuvannia skhem yakosti, vkluchaiuchy tradytsiini harantovani osoblyvosti dlia silskohospodarskoi produktsii ta kharchovykh produktiv. (2022). Zakon Ukrainy № 2572-IX vid 06.09.2022. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 25, 91. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2572-20?fbclid=IwARlpYzqH8dZx-qWoT9hAT-fjJ8JXBJz88lsM8hAplPqexHt0w9Qkmc-q34n6M#Text> [in Ukrainian]
17. Zbarskyi, V. K. (2010). Stalyi rozvytok silskykh terytorii: problemy i perspektyvy. *Ekonomika APK*, 11, 129–135. [in Ukrainian]
18. Pro rozvytok silskykh terytorii i ne tilky. (2011). *Institut hromadianskoho suspilstva*. Retrieved from: <http://www.csi.org.ua/pro-rozvytok-silskykh-terytorij-ine/#sthash.MtToAMiO.dpuf> [in Ukrainian]
19. Kyryliuk, Yu. V. (2016). Osoblyvosti implementatsii ekonomichnoi chastyny Uhody pro asotsiatsiiu Ukrainy z YeS. In: V. F. Savchenka, T. L. Shestakovsko (red.). *Chotyrokhrivneve zabezpechennia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv (derzhava, rehion, haluz, pidpriemstvo) : monohrafiia*, (pp. 67–83). Chernihiv: ChNTU [in Ukrainian]
20. Poliakova, O. Y., Khaustova, V. Y., & Levanda, O. M. (2020). Analyzing the problems and tendencies in the development of rural territories in Ukraine. *Business Inform*, 4 (507), 229–250. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-229-250>
21. Kontsepsiia zahalnodержavnoi prohramy staloho rozvytku silskykh terytorii do 2020 roku. *Liga Zakon*. Retrieved from: <http://liga-zakon.ua> [in Ukrainian]
22. Kontsepsiia staloho rozvytku silskykh terytorii. Retrieved from: <http://minagro.gov.ua/node/14008> [in Ukrainian]
23. Kuzoma, V., & Pavliuk, S. (2019). Implementation of the Food Safety management system based on the concept of HACCP. *Modern Economics*, 14 (2019), 115–120. [https://doi.org/10.31521/modecon.V14\(2019\)-19](https://doi.org/10.31521/modecon.V14(2019)-19)
24. Luzan, Yu. Ia. (2009). Napriamy rozvytku silskohospodarskoho vyrobnytstva i sotsialnoi sfery sela. *Ekonomika APK*, 7, 3–12. [in Ukrainian]
25. Livinskyi, A. I. (2020). The governmental regulation, certification of production and sale of organic products in Ukraine. *Business Inform*, 6 (509), 167–173. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-6-167-173>
26. Medvid, O. O., Peredera, Zh. O., Shcherbakova, N. S., & Peredera, S. B. (2023). Oboviazkove sertyfikuvannia kharchovykh produktiv na pidpriemstvakh yevropeiskoho soiuзу na prykladi Italii. *Aktualni aspekty biolohii tvaryn, veterynarnoi medytsyny ta veterynarnosanitarnoi ekspertyzy: materialy VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii vykladachiv i zdobuvachiv vyshchoi osvity (7–8 chervnia 2023)*. (pp. 74–76). Dnipro [in Ukrainian]
27. Medvid, O. O., Peredera, Zh. O., Shcherbakova, N. S., & Peredera, S. B. (2023). Analysis of the Italian honey market. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies*, 25 (112), 16–21. <https://doi.org/10.32718/nvvet11202>
28. Mykhailenko, O. H. (2017). Standartyzatsiia yak faktor rozvytku mizhnarodnoi torhivli silskohospodarskoiu produktsiieiu v suchasnomu suspilstvi. *Naukovyi Visnyk Uzhhorodskoho Universytetu: Serii: Ekonomika*, 1 (49), 26–32. [in Ukrainian]
29. Medvid, O. O., Peredera, Zh. O., Shcherbakova, N. S., & Peredera, S. B. (2023). Dobrovilne sertyfikuvannia, shcho zaprovadzhuetsia pidpriemstvamy yevropeiskoho soiuзу. *Zbirnyk naukovykh prats nauково-praktychnoi konferentsii profesorsko-vykladatskoho skladu Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii za pidsumkamy naukovo-doslidnoi roboty v 2022 rotsi (17–18 travnia 2023)*. (pp. 161–162). Poltava: RVV PDAA [in Ukrainian]

31. Pro osnovni pryntsyppy ta vymohy do bezpechnosti ta yakosti kharchovykh produktiv. Zakon Ukrainy № 752-XIV. (1998). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 19, 98. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian]
32. Saienko, Ya. A., & Nedbaliuk, O. P. (2017). Adaptatsiia vitchyznianykh pidpriemstv do standartiv yakosti produktsii na rynku Yevropeiskoho Soiuzu. *Molodyi Vchenyi*, 10, 1033–1036. [in Ukrainian]

33. Shalman, T. (2012). Vyrobnynyky, yaki dbaiut pro svoiu reputatsiiu, prokhodytymut dobrovilnu sertyfikatsiiu. *Uriadovyi Kurier*, 47, 5. [in Ukrainian]

ORCID

N. Shcherbakova
S. Peredera

<https://orcid.org/0000-0002-3573-7673>
<https://orcid.org/0000-0001-6363-878X>

2024 Medvid O. et al. This is an open-access article distributed under the Creative Commons Attribution License <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.